

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

O'ZBEK TILINING XALQARO O'RNI VA ISTIQBOLLARI

Maxammadiyeva Lutfiya

*O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Ingliz filologiyasi fakulteti 1-bosqich talabasi
lutfiyamakhammadieva@gmail.com*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15179394>

***Anotatsiya:** Mazkur maqolada O'zbek tilining xalqaro maydondagi o'rni, rivojlanish istiqbollari va dolzarb masalalari tahlil qilingan. O'zbek tilining raqamli texnologiyalar, ilm-fan va ta'lim sohalaridagi imkoniyatlari hamda xalqaro hamkorlikdagi roli yoritib berilgan.*

***Kalit so'zlar:** O'zbek tili, xalqaro o'rni, istiqbol, til siyosati, raqamli rivojlanish, madaniy meros.*

Kirish. O'zbek tili dunyo tillari orasida boy tarixiy merosga ega bo'lgan, o'ziga xos lingvistik tuzilishi va rivojlanish yo'nalishlari bilan ajralib turadigan qadimiy tillardan biridir. Turk tillari oilasiga mansub bo'lgan O'zbek tili bugungi kunda Markaziy Osiyoning eng yirik mintaqaviy tillaridan biri sifatida xalqaro miqyosda e'tibor qozonmoqda. Mustaqillik yillaridan keyin tilning davlat tili maqomi mustahkamlanib, uning xalqaro darajadagi o'rni va ahamiyatini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

Hozirgi kunda O'zbek tili nafaqat O'zbekistonda, balki qo'shni davlatlarda ham faol qo'llanilib kelmoqda. Dunyo bo'ylab O'zbek tilida so'zlashuvchi aholining umumiy soni 50 milliondan ortiq ekani qayd etilgan. Bu ko'rsatkich uni Markaziy Osiyoning eng katta turkiy tillaridan biriga aylantiradi.

So'nggi yillarda O'zbek tili xorijiy oliy ta'lim muassasalarida o'qitilmoqda. Masalan, AQSh, Janubiy Koreya, Yaponiya, Germaniya va Rossiya kabi davlatlarning turli universitetlarida O'zbek tili kurslari yo'lga qo'yilgan. Turkiy tillar ichida O'zbek tili Turkcha (80 mln), Ozarbayjoncha (30 mln), Qozoqcha (20 mln) tillari bilan bir qatorda yirik tillardan biridir. Global tillar ichida esa O'zbek tili hozircha xalqaro rasmiy maqomga ega emas, biroq Internet va ilmiy maydondagi ishtiroki ortib bormoqda.

Hozirda O'zbek tili quyidagi global texnologik platformalarda mavjud:

- Google Translate (2019-yildan beri)
- Microsoft Translator
- Wikipedia (250 000+ maqola)
- Yandex Translate

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Biroq hali ham sun'iy intellekt (ChatGPT, GPT-4) va ovozli tarjima tizimlarida o'zbek tili to'liq qo'llab-quvvatlanmaydi. Scopus va Web of Science bazalarida O'zbek tilidagi maqolalar kam uchraydi. 2022-yilda Scopus bazasida O'zbek tilida atigi 300 ga yaqin maqola mavjud bo'lib, bu xalqaro tillarga nisbatan juda past ko'rsatkich. O'zbek tilidagi ilmiy va texnik materiallar yetarli emas.

Bugungi kunda O'zbek tilining xalqaro miqyosdagi o'rni asosan uch jihat orqali aniqlanadi. Birinchidan, O'zbekistonning global siyosiy, iqtisodiy va madaniy aloqalarini kengaytirish jarayonida bu tilni o'rganuvchi chet elliklar soni ortmoqda. Chet eldagi o'zbek diasporalari ham milliy tilni saqlash va rivojlantirishda muhim rol o'ynamoqda. Ikkinchidan, internet va axborot texnologiyalarining rivojlanishi O'zbek tilining global maydonga chiqishi uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Bugungi kunda ko'plab onlayn platformalar va ilovalar O'zbek tilini o'z interfeyslariga kiritmoqda. Uchinchidan, O'zbek tilini xorijiy oliy ta'lim muassasalarida o'rgatish dasturlari kengaymoqda. Bu esa xalqaro miqyosda tilning o'rganilishini rag'batlantiradi.

O'zbek tilining istiqbollari tilni zamonaviy fan va texnologiya tillaridan biri sifatida rivojlantirishga bog'liq. Tilni raqamli platformalar orqali rivojlantirish, ilmiy-texnik atamalarni standartlashtirish va xalqaro miqyosdagi ilmiy almashuvlarda faol qatnashish bu yo'nalishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, O'zbek tilini boshqa xalqlar madaniyati va ilmiy merosini o'zlashtirishda vosita sifatida rivojlantirish ham uning kelgusidagi o'rni va ahamiyatini belgilaydi. Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, O'zbek tilining xalqaro maydondagi mavqeini mustahkamlash uchun quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratish zarur:

1. Raqamli texnologiyalarda O'zbek tilining rolini oshirish:

O'zbek tilini AI va sun'iy intellekt platformalarida integratsiya qilish.

O'zbek tilini qo'llab-quvvatlaydigan sun'iy intellekt tizimlarini ishlab chiqish muhim. Masalan, ovozli yordamchilar (Google Assistant, Siri, Alexa) va avtomatik tarjima tizimlariga o'zbek tilini qo'shish lozim.

O'zbek tilidagi ta'lim resurslarini YouTube, Coursera kabi platformalarda ko'paytirish.

YouTube, Coursera, Udey kabi platformalarda o'zbek tilidagi sifatli ta'lim kontentlarini ko'paytirish, IT va texnologiya yo'nalishida o'zbek tilidagi dasturlarni rivojlantirish zarur.

2. Ilmiy-ta'lim tizimida xalqaro integratsiyani kuchaytirish:

O'zbek tilidagi ilmiy maqolalarni Scopus va Web of Science bazalarida nashr qilish.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Ilmiy maqolalarni Scopus va Web of Science bazalarida nashr qilish: Ilmiy tadqiqotchilarni qo'llab-quvvatlash, xalqaro standartlarga mos keladigan ilmiy ishlarni o'zbek tilida chop etish imkoniyatlarini yaratish kerak.

Chet el universitetlarida O'zbek tilini o'rgatish dasturlarini kengaytirish.

O'zbek tilini xorijiy oliy ta'lim muassasalarida o'qitish, filologiya va sharqshunoslik fakultetlarida o'zbek tili bo'limlarini tashkil etish lozim.

3. Xalqaro hamkorlik va madaniy diplomatiyani rivojlantirish:

O'zbek tilini xorijda targ'ib qilish uchun madaniy markazlar tashkil etish: O'zbek tilini o'rganishni xohlovchilar uchun chet elda maxsus markazlar ochish, masalan, O'zbekiston elchixonalari qoshida madaniyat markazlari tashkil etish muhim.

O'zbek diasporasi orqali tilni targ'ib qilish.

Xorijda yashayotgan o'zbek diasporasi o'z tilini saqlab qolishi va uni targ'ib qilishi uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish kerak. O'zbek tilida ommaviy axborot vositalarini rivojlantirish, o'zbek tilida kitob va darsliklarni chet ellarga yetkazish lozim.

Agar ushbu chora-tadbirlar amalga oshirilsa, O'zbek tilining xalqaro mavqei yanada mustahkamlanib, uning ilmiy, madaniy va texnologik nufuzi ortib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. "O'zbekistonning o'z yo'li: demokratik yangilanish va taraqqiyot".
2. O'zbekiston Respublikasining "Davlat tili to'g'risida"gi qonuni.
3. Xoliqov N. va boshqalar. "O'zbek tili va adabiyoti".
4. Azizov, B. (2020). O'zbek tilining rivojlanishi va xalqaro maydondagi mavqei. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti
5. Qo'chqarov, U. (2021). Ilmiy maqolalar yozish va xalqaro bazalarda nashr etish tamoyillari. Toshkent: O'zFA Nashriyoti.